

GOSPODIN NAM DADE BRATA FRANJU

Međugorje, 5. rujna 2026.

fra Ante Vučković

Mir vam i dobro, draga braćo franjevci i drage sestre franjevke. Gospodin vam dao mir, braćo i sestre (usp. Lk 10,5-6; Iv 20,19.21.26; Br 6,24-26; Fil 4,7).

Pred kraj života sveti Franjo u *Oporuci* kaže da mu je Gospodin dao braću. Ne kaže da je okupio oko sebe sljedbenike niti da je pronašao grupu ljudi koja slično misli kao on. Ne piše da je osnovao red, niti kako mu je ime. Kaže: „A kad mi Gospodin dade nekoliko braće...” Braća mu nisu bila ostvarenje nekoga unaprijed smišljenog plana. Dogodila su mu se. Došla su mu kao dar i kao iznenađenje.

Mi danas ovu Franjinu rečenicu okrećemo i kažemo: kao što je Gospodin Franji dao braću, tako je nama dao brata Franju. Kakvoga nam je brata Gospodin dao? Nekoga blagog, dragog sveca koji ima pticu na ruci? Nekoga dobrog zaštitnika prirode, ekologa? Nekoga siromašnog čovjeka koji dolazi iz daljine srednjeg vijeka? Ili “vječnog zaljubljenika” (Yves Ivonides / Ivon Čuk)?

Friedrich Nietzsche, Friedrich Nietzsche, koji ne spada baš u okvir naše proslave osamstote obljetnice preminuća sv. Franje, kaže da iz tri anegdote možemo dobro oblikovati sliku nekoga čovjeka.¹ Uzet ćemo tri slike iz života svetoga Franje. Vidjet ćemo sina koji napušta očevu kuću, poglavara koji se posramio zbog svoje nadmoći nad jednim bratom i bolesnika koji leži gol na goloj zemlji, skrivajući lijevom rukom ranu na desnom boku.

U sva tri prizora susrećemo tijelo, golo Franjino tijelo. To su trenuci u kojima nas Franjo poziva da se upitamo kako gledamo vlastito tijelo i kako se odnosimo prema tijelu drugoga.

Kad danas spomenemo golotinju, javljaju nam se različite asocijacije. Nekome će najprije pasti na pamet erotika i seksualnost. Netko će pomisliti na pornografiju i ovisnosti. Netko na reklame koje susrećemo posvuda u svijetu u kojem živimo. Netko opet na provokaciju. Netko na protest. Netko na poniženje zarobljenika ili žrtve nasilja. Netko opet na čovjeka koji je ostao gol, bez igdje ičega.

Golotinja može govoriti o povjerenju, ali i o gubitku zaštite. Može biti slobodno izabrana, ali i nasilno nametnuta. Može privlačiti pogled, izazivati sram ili buditi sućut. Golotinja nije jednoznačna; ona je višeznačna.

¹ Usp. Friedrich Nietzsche, *Die Philosophie im tragischen Zeitalter der Griechen*, KSA 1, str. 803.

Zato nije dovoljno pitati se koliko je tijelo otkriveno. Naša su pitanja šira: tko se svlači, pred kime, je li slobodan, što time želi reći i kakav pogled susreće njegovo tijelo?

Naš je svijet prepun tijela. Nikad nismo bili okruženi tolikim brojem slika ljudskih tijela. Gledaju nas s plakata, s televizijskih ekrana, s internetskih stranica, s društvenih mreža. Ali nisu sva tijela jednako dobrodošla. Pokazuju nam se mlada, zdrava, snažna, njegovana, oblikovana, privlačna tijela. Pred nama su tijela koja ne pokazuju umor, bolest, starenje niti tragove svakodnevnog napora.

Ova tijela koja nas opsjedaju nisu samo vidljiva. Pojavljuju se kao mjerila. Pojavljuju se sa snažnim nijemim imperativom: ovako bi i ti trebao/trebala izgledati! Neprimjetno počinjemo vlastito tijelo gledati očima publike koju zamišljamo. Sve se manje pitamo: kako se ja osjećam? A sve se više pitamo: kako izgledam drugima, kako me drugi vide?

Tako se može dogoditi da pred nama stoji zdrav čovjek koji se stidi svoga tijela. Imamo pred sobom mladu ženu koja se boji znakova starenja. Nađemo se pred mladim ljudskim bićem koje ima lijepo lice, ali sebe doživljava kao projekt koji nije dovršen i koji treba popravljati. Može osjećati da nije dovoljno lijepo, mlado, mišićavo, vitko, da nije dovoljno privlačno da bi bilo viđeno.

I zato u našem svijetu buja estetska kirurgija. Da budemo načisto: plastična kirurgija može pomoći mnogim ljudima nakon nesreće, bolesti, opekline ili prirodne poteškoće. Može vratiti funkciju nekog dijela tijela i ublažiti posljedice neke traume. I estetska promjena koja nije nužna u medicinskom smislu može nekome pomoći da se osjeća sigurnije. A što ako je problem u osjećaju da ćemo biti vrijedni ljubavi tek kad promijenimo izgled svoga tijela? Razlikujemo terapijsku, rekonstruktivnu, estetsku i opsesivnu dimenziju mijenjanja tijela. Nisu isto njega tijela i uvjerenje da je tijelo pogreška koju moramo neprestano ispravljati.

Ovdje susrećemo još jedan fenomen u našem svijetu: bujanje tetovaža. Promijenio se naš odnos prema njima. One su puno prisutnije nego što su bile ranije i društveno su prihvaćenije. Tijelo se tako sve češće shvaća kao neispisana stranica koja čeka što ćemo na nju napisati.

Naš svijet tijelo istodobno pokazuje i skriva. Pokazuje ono što mu se čini privlačnim, a ono što se čini nemoćnim otklanja iz našeg pogleda. Tako ćemo rjeđe vidjeti bolesna, stara, izranjena i umiruća tijela. Brigu o njima preuzimaju neki pojedinci u obitelji, ali još više i češće bolnice, domovi, stručne ustanove, palijativna skrb i hospiciji.

Suvremeni čovjek smije pokazati mnogo kože, ali teško smije pokazati vlastitu nemoć. Smije biti gol ako je privlačan, a teže smije biti vidljiv ako je slab. I tu se pokazuje da naš problem nije prvenstveno golotinja, nego naš pogled. Tijelo nikad nije samo tijelo. Ono je uvijek tijelo pred nekim.

Pogled može primiti drugoga, ali ga može i zarobiti. Može reći: vidim te. Ali može govoriti i: procijenio sam te, znam koliko vrijediš. Ponekad smo opazili pogled koji odmjerava, procjenjuje, posvaja, obnažuje. Pogled može liječiti, ali može i posramiti. Može čuvati nečiju ranjivost, ali je može pretvoriti u zabavu, robu ili sredstvo moći (usp. Mt 5,28; Lk 10,33-35; Iv 8,10-11).

Emmanuel Levinas nas podsjeća da drugi čovjek nije nikada predmet koji možemo obuhvatiti svojim pogledom. On nadilazi svaki naš pogled. Lice drugoga čovjeka kaže: ne možeš me, ne smiješ me ubiti, ne smiješ raspolagati mnome, ne smiješ me svesti na sliku koju o meni imaš u svojim očima. Jer čovjek je, i kad je potpuno vidljiv, više od onoga što se vidi.²

Možemo vidjeti nečiju težinu, dob, kožu, odjeću, ožiljak, tetovažu, a ne vidjeti čovjeka ispred sebe. Bratstvo počinje kada tijelo drugoga prestane biti predmet moga pogleda i kada postane ljudska prisutnost.

Prvo svlačenje i skidanje staroga identiteta

Na toj pozadini susrećemo Franju u tri trenutka njegova života. Prvi prizor, prvo svlačenje, događa se prije nego uopće ima ikakvoga bratstva. Riječ je o ključnom trenutku u Asizu. Imamo pred sobom Franju, njegova oca, asiškog biskupa i okupljeni grad. Franjo svome razjarenom ocu koji je došao do ruba svojih roditeljskih mogućnosti vraća novac koji mu pripada, a koji je Franjo po njegovu sudu nesavjesno rasipao. Franjo mu daje i više nego što je tražio: skida sa sebe odjeću. Želi mu vratiti sve ono što je primio iz njegove ruke. Odjeća na Franji, za Franju, nije samo tkanina.³

Odjeća pokazuje tko je Franjo. On je sin Petra Bernardonea, imućnog trgovca, nasljednik obiteljskog trgovačkog posla, pripadnik određenoga bogatoga društvenog sloja; mladić od kojega i otac i grad očekuju nešto. Njegova odjeća nosi njegov identitet. Franjo je skida sa sebe. Ne želi da obitelj, novac, prezime i društveni položaj određuju tko je on.

Njegov mu otac može dati ime, odjeću, imetak i mjesto u gradu, ali ne može mu dati odgovor na pitanje s kojim se on muči: čemu sam ja tu? Koji je smisao mogega života? Franjo vjeruje da taj odgovor može dobiti samo iz odnosa sa Svevišnjim.

Nama danas ovaj Franjin postupak može djelovati kruto. Nema plača, nema jauka, Franjo se ne okreće prema obiteljskoj kući, ne govori da mu je teško; čini se da je radostan.⁴ To nas uznemiruje jer vidimo lom u jednoj obitelji. Možda nas uznemiruje i zato što smo mi obitelj previše idealizirali.

Obitelj je, naravno, veliko dobro. Ona je mjesto života, ljubavi, odgoja, prenošenja vjere i mnogih dobrih stvari. Upravo zato što je obitelj veliko i važno

² Usp. Emmanuel Levinas, *Totalité et infini. Essai sur l'extériorité*, Kluwer academic, Martinus Nijhoff, 1971., str. 211.

³ Usp. fra Toma Čelanski, *Prvi životopis sv. Franje*, u *Franjevački izvori* (FI), Vijeće franjevačkih zajednica, Sarajevo – Zagreb, str. 255.

⁴ "Otac ga je nakon toga izveo pred gradskoga biskupa da se pred njim odrekne svega imanja i da mu vrati sve što je još imao. Ne samo da on to nije odbio nego se silno radostan požurio da spremno izvrši zahtjev." Isto.

dobro, ne smijemo od nje praviti idola. Obitelj mi ne može dati odgovor na najdublje pitanje mogega života (Mt 10,37; Lk 14,26; Mk 3,31-35).

Mi dolazimo u svijet po roditeljima, ali nismo njihovo vlasništvo. Roditelji su zaslužni jer su nam se dali i jer su nam dali život, ali oni ne mogu unaprijed odrediti smisao našega života. Postoje obitelji u kojima se ljubav pomiješa s posjedom. Roditelji kažu: „Želim ti dobro“, ali možda pod tim misle: „Želim da postaneš ono što ja mislim da je za tebe dobro.”

Tada dijete počne osjećati krivnju ako pomisli svoj život organizirati drukčije nego što su to planirali njegovi roditelji. Franjo se, naravno, ne raduje zbog oca i njegove tuge. To je radost čovjeka koji je otkrio da, neovisno o ocu, smije odgovoriti na Božji poziv.

To, naravno, neće izbrisati ni umanjiti očevu bol. Ono što je za Franju oslobođenje, za njegova je oca javna sramota, gubitak i izdaja. Jedan događaj, a u srcu oca i u srcu sina posve različiti osjećaji. Franjo će otići s osjećajem slobode i radosti, a otac duboko povrijeđen.

Ponekad čovjek mora otići iz odnosa koji mu ne dopuštaju da postane ono na što je pozvan. Ali to neće i ne može umanjiti ranu nekoga tko je pogođen.

U ovom prizoru u Asizu imamo još jedan trenutak, još jednu važnu gestu koju čini biskup: pokriva Franju svojim plaštem. To je, naravno, simbol Crkve. Crkva ne slavi Franjinu golotinju, ali ga ne ostavlja izložena. Prima ga i pokriva.

Pokriti čovjeka kad je izložen i gol ne znači ponovno ga zarobiti. To je čin zaštite. Odjeća štiti. U Knjizi Postanka čovjek i žena nakon grijeha otkrivaju da su goli i skrivaju se. Njihovo tijelo isto je kao i prije grijeha, nije se promijenilo. Ali promijenio se njihov odnos prema Bogu, jednoga prema drugome i svakoga od njih prema samome sebi. U odnos je ušao strah, nepovjerenje i optuživanje, i tada im Bog pravi odjeću. Štiti ih od srama pred pogledom jednoga prema drugome i od stida svakoga pred samim sobom (Post 3,7.10-13.21; Ps 32,1; Iz 61,10; Otk 3,18).

Franjo izlazi iz očeve kuće, a ulazi u Crkvu, kuću nebeskog Oca. No Franjo još nema bratstva. Nema pravila ni braće, nema razrađenoga plana kako će živjeti. Sada je pred Bogom. Starog identiteta više nema, a novi se još nije razvio. Franjo je otvoren novom, nepoznatom. Kao da oslobađa prostor u kojem će ga Bog moći iznenaditi svojim darom.

Franjo traži. Na početku uzima odjeću monaha, ali neće postati monah i neće graditi samostan niti neku monašku nastambu. Neće, uostalom, ići ni na studij teologije, neće se rediti ni za svećenika. Kamo ide? U prirodu. Susreće elemente: vatru, vodu, vjetar, zemlju. Susreće životinje i ljude. Otkriva Boga u malome. Otkriva da je za njegov put ono što mu Bog kaže neobičan put. On želi biti manji. Ne samo malen; on želi biti manji.

Franjo nije tražio braću, a ni sljedbenike. Nije birao ljude prema nekom unaprijed određenom planu, prema nekim sposobnostima. Napisao je u *Oporuci* sljedeće: „I nakon što mi Gospodin dade braću, nitko mi nije pokazao što trebam činiti, nego mi sam Svevišnji objavi da trebam živjeti po načinu svetoga Evanđelja.”

U ovoj rečenici čujemo iznenađenje, zatečenost. Franjo je tražio Krista, a nakon što je u crkvi svetog Damjana čuo njegov glas i dobio uputu što da radi, dobio je ljude. Tražio je put obraćenja i pokore, a dobio je braću. Tražio je slobodu od posjedovanja, a dobio je odgovornost za braću i sestre koje mu je Gospodin dao. Jer braća su dar i sestre su dar. Franjo ovaj dar dobiva sa zadatkom da s braćom živi po Evanđelju.

Što se mijenja kad dobiješ brata? Dok je bio sam, Franjo je mogao odlučivati o sebi. Mogao je postiti, hodati bos, spavati u prirodi ili u kutu neke crkve. Mogao je izabrati nesigurnost, prosidbu, poniženje, što god. Kad su došla braća, više nije odlučivao samo o sebi. Jer brat može biti gladan i treba jesti. Može mu biti hladno i treba neku odjeću. Može biti umoran i treba negdje spavati. Brat se može razboljeti i može ga obuzeti strah. Brat možda ne može podnijeti ono što može Franjo. Brat ima svoje granice i svoju savjest. Brat svijet ne mora doživljavati kao Franjo. Ima drugu prošlost i druga iskustva. Ima druge nadarenosti i drukčije sposobnosti. I Franjo sada mora odgovoriti na pitanje kako vlastitu slobodu živjeti tako da ona ne bude prisila drugome.

Tu počinje stvarno bratstvo. Lako je voljeti čovječanstvo. Svi možemo otići na središnji zagrebački trg ili u Međugorje i reći: „Ja volim sve ljude.” Ali čovječanstvo te neće probuditi po noći. Ono ne kašlje u susjednoj sobi. Ono neće sjesti s tobom za stol. Ono ne treba ogrtač kad je hladno. Ono ne treba da ga operemo ako je bolesno. A konkretni brat može sve to trebati.

Zato bratstvo nije samo zajedništvo ideja ili duša. Ono je zajedništvo ljudi koji imaju tjelesni život i sve tjelesne muke koje tijelo sa sobom nosi. Jakov u svojoj poslanici kaže: ako bratu ili sestri nedostaje odjeće ili hrane, nije dovoljno da kažeš: „Idite u miru, grijte se i nasitite se.” Gladnomu nije dovoljna lijepa misao, promrzlom čovjeku nije dovoljan naš osjećaj sućuti. Bolesnom čovjeku nije dovoljna poruka (Jak 2,15-16; 1 Iv 3,17-18; Mt 25,35-40; Lk 10,33-35).

Aristotel je smatrao da nitko ne bi izabrao život bez prijatelja, čak i kad bi imao sva moguća druga dobra, jer čovjek nije dovoljan samome sebi. Čovjeku trebaju drugi ljudi. Ali Franjino bratstvo ide dalje od Aristotelova prijateljstva. Prijatelje biramo, a brat nam je darovan, i to prije nego što sam se ja odlučio za njega. Ne biramo brata. Dođe nam. Ili mi dođemo njemu ako smo mlađi. Dobijemo ga.⁵

Kad dobiješ brata, više nisi sam. Brat uđe u tvoj prostor i tvoje vrijeme. Nisi ga izabrao, a s njim moraš sve dijeliti. On nekada dođe kao radost, kao netko s kim se možeš igrati, razgovarati i smijati; netko tko te poznaje bolje od drugih. Ali brat ti može i zasmetati. Može uzeti tvoje mjesto, tražiti pozornost za sebe. Brat ne misli kao ti. Natjera te da se uspoređuješ s njim.

Bratstvo se ne dogodi jednom. Stalno se događa, treba ga stalno graditi, cijeloga života. Bratstvo je, zar ne, braćo, vježba, stalna vježba drugoga svlačenja.

⁵ Aristotel, *Nikomahova etika*, VIII, 1: prijateljstvo se ubraja među najnužnije stvari za život.

Drugo svlačenje i postajanje manjim bratom

Prizor nalazimo u *Cvjetićima*.⁶ To je zbirka franjevačke predaje, puna slika. Premda je ne izjednačujemo s ranim životopisima, u njoj ima slika koje uistinu govore što je bratstvo. Jedna od njih govori o velikoj opasnosti koja je pogodila Franju: opasnosti duhovne vlasti.

Brat Rufin bio je povučen brat, nagingao je osami, mistici i šutnji. Nesiguran je govornik, ne voli javno nastupati, ne voli propovijedati. Jednoga dana Franjo mu kaže: „Hajde u Asiz i propovijedaj.” A brat Rufin kaže: „Ima netko bolji. Franjo, molim te, da ja ne idem. Ja sam loš propovjednik.” Franjo, budući da ga nije odmah poslušao, kaže: „Sad ćeš ići propovijedati, ali samo u donjoj odjeći, u donjem rublju.”

Rufin posluša. U njegovoj golotinji susrećemo dvije vrste srama. Prvi dolazi od javnosti. Rufin je poznat u Asizu. Plemić je. Ljudi ga znaju. Znaju njegovu obitelj. Gledaju ga kad ulazi u crkvu i smiju se: „Evo još jednoga koji je skrenuo od prevelike pokore.” Njegovo tijelo, polugolo tijelo, izloženo je pogledima, prosudbama i porugama.

Drugi je sram još dublji. Rufin nije sam izabrao takav čin. Poslao ga je čovjek koji nad njim ima autoritet. Franjo je želio zajednicu manje braće, ali sada se ponaša kao veći brat. Postavio se iznad Rufina. Bratova golotinja postaje sredstvo dokazivanja poslušnosti. Ono što je Franjo bio spreman učiniti sebi, sada nameće drugome.

On se sam skinuo pred Asižanima. Ali sada to nameće drugom Asižaninu, Rufinu. Tu se pojavljuje opasnost u duhovnom životu: ono što je za mene bilo oslobađajuće može biti nasilno kada to bez razlučivanja hoću nametnuti drugome. Ja mogu postiti. Smijem li to zahtijevati od brata? Ja se ne bojim javnosti i mogu javno propovijedati. Ali smijem li to tražiti od brata koji je povučen? Ja sam slobodno izabrao siromaštvo. Ali smijem li druge ostaviti bez onoga što im je potrebno? Meni je neka strogoća pomogla. Ali hoću li pomoći drugome ili ću ga slomiti? Bratstvo nije samo dobra nakana. Ono traži poznavanje konkretnog brata.

I onda, kad je Franjo poslao Rufina, sam odjednom uviđa što je učinio. I tu počinje njegov sram. Postoji sram kojim nas drugi zarobljavaju. Netko nas ismijava, ponižava, uvjerava da je naše tijelo ružno, da smo bezvrijedni. Ali postoji i naš sram: sram savjesti. To je trenutak u kojem otkrijem da nisam onakav kakvim se predstavljam drugima. Franjo želi biti manji brat, a prema Rufinu se ponaša kao gospodar.

Kad je to razumio, Franjo je mogao ostati u samostanu ili po nekom bratu poslati Rufinu poruku: „Oprosti, bio sam prestrog, ispričavam se.” No on to ne čini. Franjo skida odjeću i ide za Rufinom. Ulazi u sram u koji je gurnuo svoga brata. Ne može izbrisati to što je Rufin već doživio. Ne može učiniti da poniženje koje je Rufin podnio bude izbrisano. Ali može odbiti ostati odjeven i nadmoćan dok

⁶ Usp. *Cvjetići sv. Franje*, FI, str. 1513-1514

brat podnosi posljedice njegove zapovijedi. Franjo se drugi put svlači da bi postao manji brat. Uči kako se postaje manji.

Prvi put se svukao jer nije želio da otac raspolaže njegovim životom. Drugi put se svlači jer je otkrio da je on počeo raspolagati tijelom svojega brata. Sloboda koju je izbio za sebe sada mora postati slobodom koju poštuje u drugome. Gospodin nam daje brata Franju koji može pogriješiti. Nama je on korisniji i potrebniji od nepogrešivog sveca.

Idealizirani svetac ne može nas ništa naučiti, osim možda da u usporedbi s njim ne vrijedimo ništa. On je savršen, a mi u svemu nesavršeni. Ali Franjo nije nedodirljiv, nije savršen, nije dalek. On nas zato može mnogo više naučiti. Franjo ne postaje svet tako što tvrdi da nikad nije pogriješio prema nekom bratu. Svetost se pokazuje u tome što dopušta da ga istina, kada je otkrije, zaustavi i mijenja.

Ne skriva se iza nekog lažnog izgovora: „Pa ja sam poglavar.” Ne kaže da je imao dobre nakane. Franjo ustaje, skida habit i odlazi za bratom. Sokrat je smatrao da mudrost počinje kad čovjek prizna da ne zna⁷. Sokrat uviđa da je mudriji utoliko što ne misli da zna ono što ne zna. Franjina mudrost ovdje počinje kad prizna: „Nisam bio brat kakvim sam se smatrao. Nisam bio manji brat.” Savjest mu ne mijenja samo mišljenje. Pokreće ga da krene za svojim bratom i da se pokaje (Ps 51,19; Mt 5,23-24; Lk 15,17-20; 2 Kor 7,10).

Ali njegovo je pokajanje tjelesno. I tu razlikujemo žaljenje od obraćenja. Kad ja nešto žalim, kažem: „Žao mi je što se to dogodilo”, i sve ostaje isto. Ali kad doživim obraćenje, ustajem, idem za povrijeđenim bratom, preuzimam na sebe posljedice svojega postupka i mijenjam se. Tako se odričem nadmoći koju sam imao.

Bratstvo bez granica u trenu se pretvori u prisilu. Granica nije uvijek odbacivanje brata, nego je ponekad jedini način da se zaustavi nasilje ili da se zaštitimo od nasilja. Franjo nas ne uči da povrijeđeni mora sve podnijeti. Uči nas da se onaj koji je nanio povredu mora odreći nadmoći.

Treće svlačenje i povratak goloj zemlji

Imamo treće svlačenje: gola na golju zemlji. To se događa na koncu života. Franjo više nije toliko mlad. Njegovo tijelo više nije snažno. Obilježen je bolešću, umorom, postovima, putovanjima, ranama. Slabo vidi, oči ga bole, više ne može hodati, ne može raditi, ne može propovijedati kao što je činio prije. I on traži da ga gola polože na голу zemlju.

Upravo tako kaže Toma Čelanski: gola na golju zemlji.⁸ Nema postelje, nema vlasništva, nema odjeće. Ništa ne govori o tome tko je on i koji je njegov

⁷ Platon, *Obrana Sokratova*, 21d.

⁸ fra Toma Čelanski, *Drugi životopis sv. Franje*, u FI, str. 803.

identitet. Čak i habit skida jer ne želi između sebe, gologa, i gole zemlje ništa; ništa što bi se ispriječilo između njega i Stvoritelja.

Čovjek je uzet od zemlje. Zemlja ga je nosila, hranila, po zemlji je hodao. Franjo ju je za života zvao sestrom i majkom, i sada joj se vraća (Post 2,7; Post 3,19; Ps 103,14; Prop 12,7). Kao što se gol rodio za ovaj život na zemlji, tako se hoće gol roditi za nebo (Job 1,21; Prop 5,14; 1 Tim 6,7).

Ali Franjo nema samo bolesno, umorno i nemoćno tijelo. On na sebi ima stigme. Na rukama, nogama i na desnom boku nosi znakove Kristove muke. Njegovo je tijelo obilježeno sličnošću s Raspetim.

To bi moglo privući poglede, moglo bi postati dokaz, znamenje, gotovo predstava svetosti. I Franjo čini nešto drugo. Dok gol leži na zemlji, a licem gleda u nebo, lijevom rukom zaklanja ranu na desnom boku da je braća ne bi vidjela. Tako to opisuje Toma Čelanski.⁹

To je mala gesta, ali u sebi nosi njegovo shvaćanje tijela. Franjo je gol pred Stvoriteljem, ali ne izlaže se ljudskoj znatiželji. Pred Bogom više ništa ne zadržava, a pred ljudima želi sakriti tajnu svojih rana, jer stigme nisu ni odličje ni ukras ni dokaz koji bi trebao izazvati divljenje. Stigme su rane koje dolaze iz najdubljeg odnosa s Nevidljivim. Zato ih Franjo nastoji sakriti. Ne želi od svega toga praviti predstavu. Kao da svojim tijelom kaže: „Pred Bogom nemam što skrivati, ali pred ljudima ne moram sve pokazivati.”

To je odgovor svijetu koji često autentičnost poistovjećuje s potpunim razotkrivanjem. Kao da smo iskreni samo i jedino ako javnosti pokažemo svaku emociju, svaku ranu, svaku tajnu. Ali ono što nije izloženo javnosti nije manje stvarno. Rana ne mora biti izložena da bi bila sveta. Najdublji znak nečijeg života ne pripada javnosti. Kao što bračna ložnica nije trg, tako ni odnos s Bogom nije spektakl.

Franjino tijelo na neki je način ispisano. Ali Franjo nije autor znakova na svojem tijelu. On nije sam urezao ili nacrtao stigme. Primio ih je. Suvremeni čovjek na svojem tijelu može pisati mnoštvo stvari i reći: „Ovo sam ja. Ovo predstavlja mene, mogega djeda ili moju baku, podsjeća me na neko moje iskustvo ili neki važni odnos. Ovo mi se dogodilo. Ovomu pripadam. To su znakovi onoga što mi je važno.”

Franjino tijelo kaže: „Na meni je zapisano komu pripadam”, ali on taj zapis skriva, zaklanja. Ne zato što ga se stidi, nego zato što pripadnost Kristu ne treba potvrdu publike. Križ je prisutan, ali nije izložen. Potpis postoji, ali nije stavljen na prodaju pogledima.

Franjo ne treba da ljudi vide znak kako bi znao da je znak uistinu istinit. To ne znači da njegove stigme treba suprotstaviti tetovažama suvremenog svijeta kao suprotnost svetoga i grešnoga. Ali nam pomaže razumjeti Franju. On od svojega tijela ne pravi projekt samopredstavljanja. Njegovo je tijelo mjesto primanja.

⁹ Isto.

Tako nas stigme podsjećaju na uskrslog Krista. Uskrsli ne dolazi učenicima kao da se križ nije dogodio. Pokazuje im bok i ruke. Uskrsnuće ne briše rane, nego ih preobražava. Rane više nisu samo trag nasilja jer postaju znak ljubavi koja je prošla kroz nasilje i nije se pretvorila u mržnju (Iv 20,19-29; Lk 24,39-40; Iz 53,5; 1 Pt 2,24; Otk 5,6).

U trećem svlačenju događa se još jedan obrat. Na početku je Franjo tražio kako odgovoriti Bogu na njegov poziv. Onda mu je Gospodin dao braću. Dugo se brinuo za bratstvo, vodio ga, ispravljao, nosio poteškoće. Sada se bratstvo treba brinuti za njega. Tada ga braća uzimaju i nose u Porcijunkulu, polažu ga na zemlju.

Gvardijan mu donosi habit i kaže mu da mu ga posuđuje. Franjo se iz poslušnosti raduje, jer ni odjeća u kojoj će umrijeti nije njegova, nego je posuđena. Sve je primio. „Gospodin mi je dao braću” — to znači: dao mi je ljude za koje se moram brinuti, ali i ljude kojima ću jednoga dana morati dopustiti da se oni brinu za mene.

Bratstvo nije samo mogućnost da budemo korisni drugima. Ono je i poniznost da dopustimo drugome da se skrbi za nas: da nas opere, odjene, nahrani, ponese, položi na zemlju (usp. Iv 13,5-15; Mt 25,35-40; Fil 2,3-4). Nekima je lakše davati nego primati. Dok dajemo, imamo osjećaj da smo jaki i snažni. Raspolažemo svojim sposobnostima, vremenom i hranom; možemo pomagati.

Ali kad moramo primati, otkrivamo svoju ovisnost i nemoć. A mi smo zapravo od početka ovisna bića. Ušli smo u svijet kao nemoćna bića koja se ne mogu sama nahraniti, ni odjenuti, ni zaštititi; i tako na koncu odlazimo iz ovoga svijeta (usp. Job 1,21; Ps 139,13-16; 1 Tim 6,7). Samostalnost postoji između tih dvaju velikih stupova nemoći i primanja.

Franjo se na početku rodio u tuđe ruke, a na kraju se ponovno predaje rukama braće, zemlji i Bogu. Njegovo treće svlačenje nije samo umiranje; ono je i rođenje. Kao što se gol rodio za zemlju, sada se gol rađa za nebo (usp. Job 1,21; 2 Kor 5,1-8; Fil 1,21-23). Prvi put nije birao i nije mogao birati hoće li se roditi. Sada svjesno prima smrt. Zove je sestrom. Ne rađa sam sebe za nebo.

Heidegger je govorio o čovjeku kao biću koje živi prema smrti. Svijest o smrti pokazuje nam da naš život ima granice i da nitko ne može umrijeti umjesto nas. Franjo to prihvaća; to je ozbiljno. Ali ide dalje. Smrt nije samo njegova najvlastitija mogućnost. Ona je odnos, ona je sestra. To ne znači da je smrt bezbolna ili da braća ne bi trebala plakati.¹⁰

Toma Čelanski izravno kaže da braća plaču i da imaju veliku sućut.¹¹ Kršćanska nada nije pitanje neosjetljivosti. Vjera u uskrsnuće ne zaustavlja naše suze (usp. Iv 11,25-26; Iv 11,35; 1 Sol 4,13-14; Otk 21,4). Franjo umire s pouzdanjem, a braća pate jer gube čovjeka kojega vole. Jedno i drugo je

¹⁰ Martin Heidegger, *Bitak i vrijeme*, pojam *Sein zum Tode*, *bitak-pri-smrti*. fb, Zagreb, 1985., str. 268 i slj.

¹¹ *Drugi životopis sv. Franje*, u FI, str. 803.

istinито. Gospodin nam je dao brata Franju. Nije nam ga dao kao ukras. Dao nam ga je kao brata.

Nije nam dao samo njegove riječi, nego njega: s njegovim tijelom i njegovom osobnošću. Njegovom smrću tijelo odlazi u zemlju, duh odlazi Gospodinu, a braći ostaje brat Franjo: njegov život, riječi, priče, ponašanje, traženje, karizma. Gospodin nam je dao brata Franju i mi živimo od njega. Ponešto od njega još uvijek, zar ne, zaikri na nama, na nekome od nas.

Tri svlačenja i dar bratstva

U prvom svlačenju Franjo još ne zna da će dobiti braću. Napušta očevu kuću, staje pred Boga bez naslijeđenog identiteta i onda, u kratko vrijeme, iznenađen kaže: „Gospodin mi je dao braću.” U drugom svlačenju otkriva koliko je teško živjeti s tim darom. Manji brat može imati napast da bude veći. Osloboditelj može početi raspolagati drugim čovjekom i njegovim životom.

Franjo zato skida svoju nadmoć i ide za Rufinom. U trećem svlačenju više nema kamo ići. Niti može ići; braća ga nose. Leži gol na goloj zemlji. Na tijelu nosi znakove Raspetoga, a lijevom rukom skriva ranu na desnom boku. Pred ljudima čuva tajnu, pred Stvoriteljem više nema ničega skrivenoga. Gol se rodio za zemlju, gol se rađa za nebo (usp. Job 1,21; 1 Kor 15,42-44).

Između ta dva rođenja morao je učiti ono što mi cijeloga života učimo. Bratstvo nije posjedovanje drugoga. Bratstvo je primanje dara. Ono nije nametanje vlastite mjere. Ono je poštivanje drugoga. Ono nije samo pomaganje dok smo snažni. Ono je i poniznost da dopustimo drugima da nas nose. Franjo je u *Oporuci* rekao da mu je Gospodin dao braću.

Mi danas možemo reći: Gospodine, dao si nam brata Franju. Dao si nam brata koji traži, griješi, vraća se i uči; brata koji nosi rane i brata koji dopušta da njega drugi nose. Dao si nam brata koji je ljubio tebe iznad svega. Dao si nam ga da i mi naučimo ljubiti tako: tebe iznad svega i braću kao same sebe (usp. Mt 22,37-40; Iv 13,34-35; 1 Iv 4,20-21).

Nauči nas primiti brata kojega si nam dao. I po njemu nas nauči primiti svakog čovjeka bez prisvajanja i bez pogleda koji ponižava. Nauči nas biti braćom.

Hvala vam na pozornosti!